

REVISTE NOI DE STUDII CLASICE ÎN ȚĂRILE SOCIALISTE

DE

D. M. PIPPIDI

Sub raportul studiilor privitoare la antichitate, în țările socialiste, ultimii cinci ani reprezintă o etapă importantă, a cărei semnificație se cuvine subliniată măcar în treacăt. E vorba, înainte de toate, de revenirea aproape în fiecare din ele asupra măsurii de îndepărtare a limbii latine din programele școlilor secundare, reformă ale cărei urmări încep să se facă simțite, dar ale cărei roade se vor vădi pe de-a-ntregul abia în viitorul apropiat, când problema limbilor clasice în învățământul mediu și superior va fi căpătat o soluție definitivă. E vorba, de altă parte, de o întreagă serie de inițiative destinate să încurajeze și să sprijine munca cercetătorilor în câmpul literelor și al civilizațiilor antice, de la întemeieri de institute și centre de studiu pînă la publicarea de periodice specializate.

Din acest din urmă punct de vedere, punctul de cotitură îl constituie, fără îndoială, întemeierea în toamna anului 1955 a Institutului « für griechisch-römische Altertumskunde » de pe lângă Academia din Berlin, hotărîre a cărei oportunitate am semnalat-o cu alt prilej (SCIV, VII, 1956, p. 443—444) și pe care activitatea desfășurată de atunci de acest așezămînt în cele mai variate domenii avea s-o justifice cu prisosință. Potrivit cu caracterul acestei note, mă voi mulțumi să semnez astăzi editarea în condiții tehnice și redacționale superioare a nu mai puțin de trei periodice închinete lumii vechi: *Das Altertum*, *Bibliotheca Classica Orientalis* și, acum în urmă, *Klio. Beiträge zur alten Geschichte*.

Nu e în intenția mea să stărui în egală măsură asupra tuturor acestor publicații, pentru simplul motiv că primele două sînt cunoscute și răspîndite în țara noastră, deși nu atît de mult cît ar merita-o. Se știe, oricum, de cei mai mulți, că *Das Altertum* e o revistă trimestrială de un nivel remarcabil, destinată răspîndirii culturii greco-romane în păturile largi ale publicului german. Îmbrățișînd domeniul antic în toată întinderea și varietatea lui, publicînd contribuții de un caracter general, accesibile oricui, împodobindu-și paginile cu admirabile reproduceri ale operelor celor mai de seamă ale artei antice sau cu ale celor mai noi descoperiri, *Das Altertum* îndeplinește în chip excelent un rol binefăcător, comparabil cu acela pe care — între cele două războaie mondiale, în Germania prehitleristă — l-a îndeplinit revista lui Werner Jaeger, *Die Antike*.

Destinată unui scop prin excelență practic, era firesc ca *Bibliotheca Classica Orientalis* să pună sub ochii cititorului o cu totul altă formulă editorială, să înfățișeze, am spune noi, un

« profil » diferit. E vorba de astă dată de o publicație bibliografică, restrinsă la producția științifică a țărilor socialiste — începînd cu U.R.S.S. — și prezentînd particularitatea de a oferi celui ce o consultă nu numai trimiterea exactă la cartea sau articolul susceptibil să-l intereseze, dar și un rezumat al acestora, uneori destul de întins, întocmit de autor și prezentînd pentru acest motiv o cheazășie de maximă exactitate. Publicarea unui asemenea periodic nu putea fi asigurată fără o statornică și largă colaborare internațională, și e particularitatea cea mai frapantă a *Bibliotecii* această conlucrare obținută nu fără greutăți, cu ajutorul unei echipe de corespondenți activi, din numărul cărora face parte — pentru țara noastră — tov. Adelina Piatkowski.

Un pas mai departe pe calea acestei colaborări între specialiștii din țările socialiste, întru promovarea unui scop științific comun, avea să fie făcut însă abia prin publicarea — în condiții de care va fi vorba îndată — a cunoscutei reviste: *Klio. Beiträge zur alten Geschichte*, întreruptă vreme de un sfert de veac, după mai bine de trei decenii de rodnică activitate. Înființată în 1901 din inițiativa lui Karl Lehmann-Haupt și a lui Ernst Kornemann pentru a da istoriei vechi — în sensul cel mai larg al cuvîntului — un organ de care era lipsită la acea dată, *Klio* s-a caracterizat din primul moment nu numai prin lărgimea preocupărilor, dar și prin obîrșia felurită a colaboratorilor, recrutați din toate țările și publicîndu-și contribuțiile în oricare din limbile de mare răspîndire ale lumii. Poate acest din urmă caracter al ei să fi fost pricina pentru care a încetat să apară după fascizarea Germaniei, dar tocmai trăsătura pe care o relev va fi constituit și îndemnul de a o face să reînvie, într-un stat în care tradițiile internaționalismului politic și științific sînt astăzi în mare cinste.

Oricare ar fi dealtfel motivul principal al acestei resurecții, e evident că inițiativa trebuie salutăată, și cu atît mai mult cu cît din capul locului se subliniază caracterul plurinațional nu numai al colaboratorilor dar și al conducerii revistei, publicată sub patronajul unui comitet în care sînt reprezentate R. P. Bulgaria, R. S. Cehoslovacia, R. P. Polonă, R. P. Romîină și R. P. Ungaria, respectiv prin profesorii: Boris Gerov, Antonin Salač, Izabella Biezuńska-Malowitz, D. M. Pippidi și János Harmatta. Reprezentantul R. D. Germane în Comitet e profesorul Johannes Irmscher, iar redactorul responsabil al publicației, profesorul Werner Hartke, președintele în exercițiu al Academiei Germane de Științe.

Cuvîntul-înainte al primului volum din noua serie (al XXXVII-lea al seriei întregi, purtînd milesimul 1959) subliniază limpede țelurile revistei, sintetizate în expresia plastică « a clădi punți »: punți între istoria antichității greco-romane și a vechiului Orient; între istorie și arheologie; între metodele tradiționale și noile căi de investigație ori concepții despre trecut. În numele acestui program, *Klio* solicită în primul rînd colaborarea cercetătorilor din țările socialiste, dar nu mai puțin pe aceea a istoricilor progresiști din lumea întreagă, năzuind ca în paginile ei să se oglindească de-aci înainte tot ce e nou și fecund într-o specialitate mai mult decît alte amenințată de rutină. Volumele viitoare vor arăta fără îndoială în ce măsură aceste obiective vor putea fi atinse. Pînă atunci, și țînînd seamă de slaba răspîndire a revistei în rîndurile istoricilor și filologilor romîni, nu va fi inutil să precizez că, cel puțin sub raportul varietății contribuțiilor și a contribuitorilor, recrutați din opt țări, volumul apărut în 1959 nu lasă cituși de puțin de dorit. Istoria socială și politică, istoria literară, istoria religiilor, epigrafia și arheologia, — pînă și istoria studiilor despre antichitate într-o țară sau alta sînt reprezentate în chip fericit prin articole semnate de învățați cu autoritate, de la Werner Hartke și Salomo Lurje pînă la regretatul Karel Svoboda, fără a uita pe Boris Gerov, Georgi Mihailov sau Kazimierz Kumaniacki¹. Începută sub astfel de auspicii, noua *Klio* nu are decît

¹ Pentru înlesnirea cititorului doritor să cunoască în amănunte problemele tratate și numele colaboratorilor, reproduc în întregime sumarul vol. XXXVII: Salomo Lurje (Lvov): *Burgfrieden in Silyon*; R. F. Willetts (Birmingham): *The myth of Glaukos and the cycle of birth*

să stăruie pe aceeași cale pentru ca, în cel mai scurt timp, să-și câștige locul pe care-l merită în lumea științifică internațională.

O altă revistă a cărei apariție îmi propun s-o semnez ne vine din Cehoslovacia și-și datorează întemeierea unei inițiative în aparență diferite, dar care — în fond — reflectă aceeași voință de colaborare internațională (și, în primul rând, intersocialistă) de care am vorbit la începutul acestei cronici. Într-o măsură mai mare decât *Klio* (în ultimă instanță plănuită și subvenționată de Academia Germană de Științe), publicația la care fac aluzie e rezultatul unei dorințe de conlucrare a specialiștilor din țările de democrație populară și U.R.S.S., asociați în efortul de a da mai multă strălucire studiilor de antichitate din patriile respective. Inițiativa se leagă de convocarea — în primăvara 1957, la Liblice, lângă Praga — a unei conferințe având ca scop discutarea mai multor probleme controversate din istoria lumii vechi. Cu același prilej, din indemnul și sub conducerea regretatului Antonin SALAČ, de curind plecat dintre noi (v. mai departe p. 501), s-a examinat cu luare aminte situația studiilor greco-romane în țările reprezentate la consfătuire, ajungându-se la unele măsuri organizatorice, dintre care cea mai importantă avea să se dovedească crearea unui Comitet permanent de încurajare a studiilor clasice în republicile socialiste, alcătuit din delegați ai academiilor hotărâte să se alătore inițiativei.

Cu același prilej, și în afara demersurilor întreprinse pe lângă autoritățile de Stat cu scopul de a obține o îmbunătățire a programelor de învățământ mediu și superior, Comitetul a luat hotărârea convocării periodice a unor conferințe de lucru, precum și a publicării unui organ comun, redactat în limbi de mare circulație și tipărit la Praga, în Editura Academiei de Științe a Republicii Cehoslovace. Ca expresie a dorinței de pace de care sînt însuflețite țările lagărului socialist, revista avea să poarte numele simbolic EIRENE, în paginile ei urmînd să se publice, pe lângă luorările specialiștilor din statele reprezentate în Comitetul permanent, contribuțiile istoricilor, filologilor și arheologilor progresiști din orice altă țară.

Pentru motive de ordin organizatoric a căror înșirare nu și-ar avea rostul, apariția revistei a întîrziat întrucîtva, primul fascicul fiind distribuit abia la începutul anului 1960. Fără să fie voluminos (numără abia 200 pagini), el înmănunchiază o serie de studii interesante și, alături de celelalte publicații periodice sau monografice apărute în U.R.S.S., R. P. Polonă, R. D. Germană, R. S. Cehoslovacă, R. P. Ungară, R. P. Romînă și R. P. Bulgaria, oglindește în chip fericit incontestabilele progrese realizate de știința antichității în aceste țări în perioada 1957—1960.

and death; Molly Miller (Glasgow): *The earlier Persian dates in Herodotus*; Fritz R. Wüst (München): *Laconica*; Günter Dunst (Berlin): *Ein neues chinesisches Dekret aus Kos*; Wilhelmina Lepik-Kopaczynska (Wroclaw): *Die optischen Proportionen in der antiken Kunst*; Maria Maximowa (Leningrad): *Der kurze Seeweg über das Schwarze Meer im Altertum*; D. M. Pippidi (București): *Zur Geschichte Histrias im 3./2. Jh. v. u.Z.*; Kazimierz Kumaniecki (Warszawa): *Ciceros Rede de haruspicum responso*; Hans Drexler (Göttingen): *Zur Geschichte Kaiser Othos bei Tacitus und Plutarch*; Werner Hartke (Berlin): *Der retrospektive Stil des Tacitus als dialektisches Ausdrucksmittel*; Boris Gerov (Sofia): *Zwei neugefundene Militärdiplome aus Nordbulgarien*; Ladislav Vidman (Praha): *Die Mission Plinius' des Jüngeren in Bithynien*; Georgi Mihailov (Sofia): *Contributions à l'histoire de Thrace et de Mésie*; B. N. Arakelian (Erevan): *Мозаичный пол в крепости Гарни*; Karel Svoboda (Praha): *Die klassische Altertumswissenschaft im vorrevolutionären Russland*; Kazimierz Majewski (Warszawa): *Die neuesten polnischen Forschungen über die Beziehungen zwischen dem westlichen Slawentum und dem römischen Imperium*; Heinrich Alexander Stoll (Thyrow/Mark): *Die Heliosmetope*; D. M. Pippidi (București): *Un corpus des inscriptions grecques et latines de Roumanie*; Johannes Irmischer (Berlin): *Die „Bibliotheca Classica Orientalis“*; Jan Peřirka und Jan Burian (Praha): *Die klassische Altertumswissenschaft an der Karls-Universität zu Prag.*

Volumul se deschide cu studiul de mitologie: *Europa*, al filologului englez Ronald F. Willets din Birmingham. Împreună cu prof. George Thomson, de la aceeași universitate, care semnează articolul *Scientific method in textual criticism*, Willets reprezintă aportul apusean la culegerea alcătuită în marea-i majoritate din contribuții semnate de colaboratori din țările socialiste: S. Lurie, I. M. Tronski, S. Sobolevski din U.R.S.S. (care scriu, respectiv, despre formarea cuvintelor în limba inscripțiilor miceniene, despre substantivele cu desinența — $\varphi\iota$ în poemele homerice, și despre versurile 802—818 din comedia *Plutus* a lui Aristofan); Jiři Frel și M. Okal, R. S. Cehoslovacă: *Les origines du portrait en Grèce — Aristophane et l'armée athénienne*; Em. Condurachi și D. M. Pippidi, R. P. Română: *Les statères de Cyzique et les routes commerciales du Hellespont au Danube — Sur la philosophie de l'histoire d'Hérodote*; Anna Komornicka, R. P. Polonă: *Das alltägliche Leben und die Natur, zwei wichtige Inspirationsquellen der aristophanischen Dichtkunst*; I. Venedikov, R. P. Bulgaria: *Der Gesichtsmaskenhelm in Thrakien*; G. Zinserling, R. D. Germană: *Das sogenannte esquilinische Wandgemälde im Konservatorenpalast. Datierung und Deutung*.

Frumos tipărit și admirabil ilustrat cu reproduceri pe hîrtie cretată, volumul se încheie cu indici numeroși și variați (nume proprii, denumiri geografice, autori antici, inscripții, termeni latini — greci — micenieni), anexe pe cit de folositoare pe atît de rare la publicațiile periodice, a căror deprindere s-ar cere în măsura posibilului generalizată.